

Informes de seguiment de la pandèmia de covid-19 a països i regions del Sud Global Nº 1

13 de maig de 2020

Una primera mirada a la pandèmia als països del Sud Global

Des de l'inici la pandèmia covid-19 a la Xina i a diversos països europeus, els que treballem en cooperació per al desenvolupament humà, no vam poder evitar virar el nostre pensament cap als països del Sud Global i qüestionar-nos que podria significar l'arribada de la pandèmia en aquests països i quines serien les seves conseqüències.

Actualment la covid-19 ha arribat a quasi tots els racons del planeta, amb l'excepció de 13 països, 10 dels quals són illes o arxipèlags a l'Oceà Pacífic. Tots els països llatinoamericans i tots els països africans (excepte Lesotho) han reportat casos de covid-19. El primer cas al continent africà es va reportar a Egipte el 14 de febrer qui actualment és el segon país del continent amb més casos confirmats 9.746 i el país amb més morts, 533. El país africà amb major incidència al continent és Sud Àfrica amb 10.652 casos i 206 morts (dades de *l'European Center for Disease Control*).

El primer cas a l'Amèrica Llatina es va registrar al Brasil el 26 de febrer i aquest és actualment el país del subcontinent amb major incidència de la pandèmia amb 168.331 casos confirmats i 11.519 morts (12 de maig de 2020). Els següents països amb major incidència són el Perú i Mèxic amb 68.822 i 36.327 casos confirmats, i 1.961 i 3.573 morts respectivament (dades de *l'European Center for Disease Control*).

Cada país ha decidit sobiranament com fer front a la pandèmia i les respostes han estat molt variades. Des de mesures de confinaments totals en països com Ruanda, el 21 de març, quan tenien 17 casos detectats, fins a prevaldre l'economia per davant de salut i posicionar-se en contra de qualsevol mesura de restricció de mobilitat, tal i com ha fet el President del Brasil.

La governabilitat tanmateix, té varis nivells organitzatius i no és únicament nacional però també provincial. En el cas del Brasil, els governadors dels estats de Sao Paulo i Rio de Janeiro, regions amb gran incidència de la pandèmia, van decretar confinament a la seva població tot i les indicacions del president.

S'han vist també respostes a nivell local. Tal com explica la Professora d'Antropologia de la *Universitat de Barcelona* Mònica Martínez, a illes de la província de Kuna Yala, al Panamà, ens trobem amb el poble Guna que tan ràpid *l'Organització Mundial de la Salut* va decretar la pandèmia el 11 de març van suspendre relacions amb l'exterior de la illa (amb l'excepció de la compra d'algunes mercaderies) i van substituir les activitats turístiques característiques de la zona per activitats agrícoles.

Les mesures que el confinament comporta, tal i com el distanciament social o la higiene personal, no són possibles en tots els contextos. S'estima que 238 Milions de persones al continent africà viuen en assentaments informals on de mitjana en 4 m² cohabiten 8 persones

(UNSTATS, 2018). En la seva majoria, els habitants d'aquests assentaments sobreviuen en l'economia informal, per tant si no surten a treballar, no poden alimentar a les seves famílies. L'economia informal no és però una característica única dels assentaments informals. La *Organització Internacional del Treball* estima que el 85.5% de l'economia al continent africà és informal, essent superior al 90% pels països que componen la Banya d'Àfrica. Un confinament que obliga a la població a estar a casa sense assegurar un sostén econòmic mínim, pot desenvolupar una epidèmia més mortífera que l'actual, la fam.

Altres mesures que s'han pres em molts països per limitar la propagació de la pandèmia han estat el tancament de les fronteres nacionals. Tanmateix, en el cas de l'Àfrica, hi ha moltes zones frontereres on viuen poblacions ramaderes nòmades que s'han vist greument afectades per aquestes restriccions ja que no poden realitzar la transhumància del seu bestiar o vendre els seus productes en mercats que es troben a l'altre banda de la frontera. Aquest és el cas, per exemple, de les zones fronteres entre l'oest d'Etiòpia i l'est de Sudan, el sud de Somàlia i el nord est de Kenya o el nord de Tanzània amb el sud de Kenya.

L'economia de moltes famílies s'ha vist afectada no només pel confinament en el seu propi país, però també en altres països. Les pèrdues de treball o empitjorament de la situació de salut de familiars emigrats en altres països han derivat en una reducció de les remeses econòmiques enviades periòdicament. Per exemple, es calcula que les remeses d'Estats Units a Mèxic i Centre Amèrica disminuiran durant el 2020 un 3%, uns 77.000 Milions de dòlars. Aquesta reducció pot ser especialment problemàtica per països com Hondures, Guatemala i Haití on les remeses representen una part important del Producte Interior Brut del país. Tot i que les polítiques i accions per fer front a la pandèmia COVID-19 es prenen, en la seva majoria, sota la sobirania de cada estat, les conseqüències d'aquestes accions tenen un efecte global.

Per tant, és tan important entendre i treballar la pandèmia en països europeus com fer-ho en regions i països africans i llatinoamericans. Especialment, països on tot i arrossegar deficiències en el seu sistema de salut, infraestructural i polític tenen més experiència en gestió d'epidèmies i una gran resiliència com a societat .

Referències:

United Nations Statistics Division. Goal 11: Make cities and human settlements inclusive, safe, resilient and sustainable (2018). Disponible: <https://unstats.un.org/sdgs/report/2019/Goal-11/>.

Des del grup de recerca BIOCÒM-SC de la Universitat Politècnica de Catalunya per una banda estem en contacte amb diferents grups de recerca i oficines governamentals per tal de treballar conjuntament en la predicció de l'evolució de la pandèmia COVID-19. Per altra banda portem a terme un seguiment dels mitjans de comunicació de 35 països africans i 9 països llatinoamericans complementats amb entrevistes a especialistes en les zones estudiades.

<https://biocomsc.upc.edu/en/covid-19>